Nog een professorale oratie uit Amerika.

Aan het *Western Seminary* van de Gereformeerde kerk in Amerika is Dr. Egbert Winter als hoogleeraar met eene oratie opgetreden, tot onderwerp hebbende: *Christus in de Theologie*, en die ons welwillend ter beoordeeling werd toegezonden.

Ons oordeel over deze oratie kan kort zijn.

Wie wanen mocht, dat Dr. Winter zich aansloot bij hen, die de Godgeleerdheid *Christo-centrisch* trachten op te bouwen, zou hem onrecht doen. Veeleer stelt hij zich tegen de mannen die dat drijven, dapper te weer. Ethisch wil hij niet zijn.

Zijn toeleg is ongetwijfeld, om de Gereformeerde paden te zoeken.

Vraagt men ons dan ook, of we zijn voorstelling van de waarheid in strijd achten met het Calvinisme, dan beantwoorden we deze vraag beslist ontkennend.

Hij neemt positie aan de zijde der Calvinisten.

En toch, waarom het verheeld, zijn poging om dit doel ook bij de Theologische constructie te bereiken, durven we niet *geslaagd* noemen; want consequent doorgevoerd, zou zijn methode hem doen aanlanden waar hij niet wezen wilde.

Want wel is het volkomen waar, dat Christus als de Middelaar Gods en der menschen midden tusschen God en den mensch in staat, en dat derhalve eerst bij het volle licht dat van hem uitstraalt, én God én de mensch kan gekend worden, maar toch is het niets dan een verwarring van twee woorden, als men daarom Christus min of meer voorstelt als het middenpunt der Theologie.

Centrum is de naam voor het middenpunt van een cirkel, niet de plaats die een derde in het midden tusschen twee anderen inneemt.

Zeker, de Christus moet ook in de Theologie, en met name in de Dogmatiek, *in het midden* staan; maar wie *in het midden* staat, staat niet aan het hoofd, is niet het uitgangspunt.

Dat uitgangspunt blijft *in God* liggen, en tusschen God als het uitgangspunt en den zondaar als het object der heilsbedeeling, staat de Christus middenin.

Vandaar dat *alle* godsdienstig stelsel nooit anders dan Theo-centrisch zijn *kan;* en met name het eigenaardig karakter onzer Gereformeerde Theologie blonk steeds daarin, dat het dit theologisch uitgangspunt in God, en niet in den mensch, en niet in Christus, steeds met hand en tand vasthield.

Theologie is nu eenmaal een wetenschap, en Dogmatiek een wetenschappelijk stelsel, en daarom *moet* alle Theologie, en *moet* met name de Dogmatiek, steeds in God haar stand nemen.

We twijfelen dan ook geen oogenblik, of ook Dr. Winter zal bij zijn Dogmatisch onderwijs er niet aan denken om met den Christus te beginnen. Hij zou het niet kunnen. Hij zal het niet doen.

Met al zijn voorgangers zal hij beginnen met het leerstuk over God, om uit God tot zijn besluit, en uit God en zijn besluit zoowel tot den persoon des Middelaars, als tot zijn werk als Messias te komen.

Doch is dit zoo, dan zal de voorstelling in zijn oratie zekere correctie vereischen.

Maar ook dan zal in die oratie de nobele strekking overblijven, om elk Geretormeerd Theoloog te doen gevoelen, dat onze Theologie niet zijn moet een dor schema van afgetrokken stellingen, maar een wetenschap, doortinteld en bezield met de geloofswarmte, die alleen de levende gemeenschap met Christus schenkt.

Onthouding.

XXI.

Plicht tot bestrijding van het alcoholisch gevaar rust alzoo op de Overheid in haar wetgeving, haar politiemaatregelen, en haar eigen gebruik van personeel, als ambtenaren, beambten, klerken en werklieden. Men kan er bijvoegen door haar bevelvoering over de Vloot, het Leger en de Schutterij.

Die plicht rust in de tweede plaats op de Kerken, door de predikatie des Woords, het onderwijs op de catechisatiën, het huis- en krankenbezoek, het persoonlijk voorbeeld der ambtsdragers, en door de oefening der Kerkelijke Tucht.

En die plicht rust ten derde op een iegelijk die in het maatschappelijk leven op bureel of werkplaats, in beroep of bedrijf, anderen in zijn dienst heeft, door onverbiddelijk al wie zich aan alcoholische dranken te buiten gaat, en dit misbruik niet wil laten varen, uit te sluiten.

Toch is met deze drie: de *Overheid*, de *Kerk* en het *Bedrijf*, nog volstrekt niet alle kracht ter verwee tegen den vijand van het alcoholisme uitgeput. Ook de *School*, ook het *Huisgezin*, ook het *Persoonlijk* leven telt meê.

Hierbij allereerst van *de School* gewagende, bedoelen we in het minst niet, dat de school de geschiktste gelegenheid aanbiedt, om *Bands of Hope* te recruteeren, d. w. z. de kinderen reeds op een leeftijd van acht, negen of tien jaar te laten teekenen voor een Onthoudingsvereeniging. Niet dat we ons hier op zichzelf en onder alle omstandigheden tegen verklaren. Dit zal in onze laatste artikelen anders blijken. Maar nooit mag onze bedoeling in dien zin worden verstaan, alsof het vormen van zulke korpsen van kleine-kinderen-onthouders tot de natuurlijke en eigenaardige roeping der school behoorde.

De *school* moet zich nooit een ander doel voor oogen stellen, dan de opvoeding van het kind voor het leven in kerk en maatschappij en staat. Op alle deze drie moet en mag ze zich in onderling verband richten. Ze mag en moet daarbij op lichaam en ziel, op hoofd en hart werken. Kortom *heel* het kind, en niet een *stuk* van het kind opvoeden. Maar voor die opvoeding behoort ze alleen die middelen aan te wenden, die uit haar wezen *als school* voortvloeien, en niet treden op een haar vreemd terrein. De cavalerist moet rijden, niet varen; de matroos varen en niet van het paard leeren vechten. Altoos naar de ordinantie, dat het voor ieder ding zijn moet »*naar zijn soort.*" Zoo nu ook, werke de school met *schoolmiddelen*, niet met instrumenten die buiten haar erf liggen.

Dit nu maakt dat de school nooit rechtstreeks, maar alleen zijdelings hulpe kan bieden. En dat wel op tweeërlei manier: 1°. door het onderwijs, 2°. door de vorming van het kind.

Bij het onderwijs opent én het schrijven, én het lezen, én het van buiten leeren, de gelegenheid, om zekere denkbeelden diep in het geheugen en in het bewustzijn van het kind in te prenten.

Schrijfvoorbeelden te geven waar niets inzit, is kracht verspillen. Een schrijfvoorbeeld moet een inhoud hebben. En die inhoud moet met zorg gekozen, ten einde daardoor het zinnen en denken van het kind bezig te houden met een edele, verheffende gedachte, liefst met een veelzeggende gedachte, die het eerst niet dan halfbewust in zich opneemt, en waar het eerst later ingroeit.

Het dwaze denkbeeld, alsof men een kind nooit bezig moet houden dan met hetgeen het ten volle begrijpt en verstaat, is een paedagogische caricatuur.

Diezelfde gelegenheid om zekere overtuigingen, zekere denkbeelden in het bewustzijn van het kind in te prenten, biedt evenzoo het lezen, doch op andere manier. Schrijfvoorbeelden, als ze goed zijn, zijn korte gezegden in glashelderen stijl. Bij het lezen daarentegen komt het niet op het leggen van mozaïek aan, maar op het boeien. Het richt zich daarom zoo spoedig mogelijk op het verhaal, op de beschrijving, op denkbeeldige schets. Die beschrijving, dat verhaal, die schets deugt niet, zoo het kind alleen geboeid wordt door het prikkelende van den inhoud. Zal er ook hier opvoeding zijn, dan moet de leesoefening ongemerkt ook een strekking hebben voor den geest, en in vaste opklimming en geleidelijken samenhang op den geest van het kind indruk maken.

En eindelijk het van buiten leeren heeft de strekking, niet alleen om formeel het geheugen te oefenen, den taalschat van het kind te verrijken, en het oor aan schooner vorm te wennen, maar ook om in een vorm die licht hangen blijft, zekere verheffende, vertroostende, afmanende, bezielende gedachten, hetzij didactisch, hetzij historisch of romantisch ingekleed als gedachtenvoorraad aan het kind meê te geven. Bij dit uit het geheugen leeren komt het dus niet aan op altoos nieuwe verzen, vooral niet op lange verzen, maar op korte verzen, die over alle klassen saam verdeeld, één geheel, één stel vormen, en die, weinig in aantal, elkaar niet verwarren, maar door eindelooze repetitie muurvast in het geheugen worden geprent.

Welnu, indien de school haar roeping begrijpt, zal ze door die schrijfvoorbeelden, door die leesoefening en door die geheugenoefening, het bewustzijn van het kind over het punt dat ons bezig houdt, vaster pogen te zetten, het besef wat demon er in den drank schuilt scherper maken, en den zin van het kind in weerzin tegen alle alcoholisch misbruik ontwikkelen.

Slechts ga men hierbij paedagogisch te werk, en leide het zeer jonge kind niet in akeligheden in, die nog buiten zijn sfeer liggen, en alleen in de hoogste klasse kan er sprake van platen zijn, die de verwoesting door den drank in het menschelijk lichaam aangericht aan het kind plastisch voor oogen stellen.

Dit voor wat het *onderwijs* aangaat.

Maar de goede school geeft meer. Ze werkt ook vormend op den persoon van het kind in.

En hierbij komt het er vooral op aan, niet te uitsluitend het verstandelijk vermogen te ontwikkelen, maar om ook aan de vorming van het *wilsvermogen* meer dan dusver zijn aandacht te schenken.

Het alcoholisch misbruik ducht weinig van schoone redeneering, maar het deinst terug voor zelfbeheersching en wilskracht.

Het alcoholisme leeft van verleiding en valsche schaamte, van willoosheid en gemis aan zelfcontrôle.

Verreweg de meeste andere kinderen weten zeer wel, dat er in den drank een kwaad schuilt. De eerste schrede op den boozen weg zet de knaap en de jongeling nooit dan onder het kloppen van zijn conscientie.

Maar in de ure der verleiding bezwijkt hij, omdat er geen verweer in zijn wil, geen weerstand in zijn karakter, geen beheersching over zich zelven is.

En hiertegen nu bestaat geen ander middel, dan het ontwikkelen van de wilskracht in het kind, en het doen ontluiken van de macht over zijn eigen persoon; niet door een stoïcijnsch zelfbesef, maar door een vast vertrouwen in zijn God aan te kweeken.

Hoe meer met name de Christelijke, en vooral de Gereformeerde school, naar eisch van vaste paedagogische methode, bij het *onderwijs* door schrijfvoorbeeld, leesoefening en geheugenoefening, en bij de vorming van het kind door ontwikkeling van eene in vertrouwen op God worstelende wilskracht, het kind wapent en verrijkt, des te vaster staan we in de overtuiging dat ook de school een machtige bondgenoote zal kunnen zijn in de bestrijding van den doodelijken vijand.

Mits ook de school niet in de eerste plaats vrage wat ze *extra's* en buiten haar gewone orde ten deze leveren kan, maar haar kracht allereerst zoeke in het richtig aanwenden van die *gewone* en *normale* middelen, die aan de school ten dienste staan.

De schoolstrijd in Michigan.

In *Holland*, een stad van den Amerikaanschen staat Michigan, waarheen veel Calvinisten uit Nederland togen, zijn onder den titel: *Lichtstralen*, onlangs twee pleidooien gepubliceerd, het ééne van den heer Mr. G. J. Diekema, en de andere van Mr. F. Kniphuizen, vóór en tegen de Staatsschool.

Gelijk men weet is de staatsschool in Amerika nog altoos regel, en zijn in dat land ook de meeste Christenen nog steeds van oordeel, dat deze staatsschool voldoende is, zoodat er geen bijzondere aanleiding bestaat, om particuliere Christelijke scholen op te richten.

Eerst sinds door de Iersche immigratie het Roomsche deel der bevolking in aantal toenam, drong de Roomsche geestelijkheid op vrijmaking der school aan, en vond het denkbeeld om vrije Christelijke scholen tegenover de staatsschool te plaatsen ook bij zekeren kring van Protestantsche Christenen ingang.

En zoo nu ontstond allengs ook onder de Nederlandsche kolonisten en hun afstammelingen zekere beweging, om het stelsel van de staatsschool als onbruikbaar af te keuren, en het systeem der vrije school te bepleiten.

Dit gaf wrijving van gedachten, en het is aan den daaruit ontstanen strijd, dat ook de beide genoemde pleidooien van de heeren Diekema en Kniphuizen hun aanzijn danken.

Het standpunt van den heer Diekema wordt genoegzaam gekend uit deze zijne woorden:

Nu komt de groote vraag: Wat is de verhouding van dit publieke schoolsysteem tot het Christendom en tot de Christelijke kerk?

Is ons school-systeem vijandig tegen het Christendom en zoekt het de kerk en haar luisterrijk werk te ondermijnen? Maakt het van onze kinderen ongeloovigen en ongodsdienstigen? Zoo ja, dan laat ons allen onze scholen vaarwel zeggen, al zijn ze ons ook dierbaar als 't licht in onze oogen. Want het is beter blind, kreupel of verminkt te leven en zalig te sterven, dan goddeloos te leven en ongeloovig te sterven.

Dit is evenwel gelukkig de verhouding van onze scholen tot het Christendom niet. Niet alleen zijn onze scholen Christelijk, maar ons land zelf is Christelijk. Op de munt staat geschreven: »Op God vertrouwen wij." Eens per jaar roept onze President, (te zamen met alle Staatsgouverneurs) een nationalen dankdag uit, en verzoekt allen om tot de bedehuizen op te gaan en lof en dank te brengen aan den waren God, den God onzer vaderen, den Jehovah Israëls.

Ons Nationaal Congres en onze Staatswetgevende Kamers worden dagelijks met gebed en bijbellezing geopend. Vloeken, heiligschennis en Sabbatschending wordt door onze wetten, die gegrond zijn op het Christendom, verboden, en de vloeker, heilig- en Sabbatschender wordt op publieke onkosten vervolgd en door boete en gevangenis gestraft.

Wanneer nu in zulk een land de publieke scholen onchristelijk waren, dan zou men moeten veronderstellen, dat de groote en Godvreezende Staatslieden, die de fondamenten van deze volksregeering hebben gelegd in geloof en in gebed, terzelfder tijd een schoolsysteem in het leven zouden hebben geroepen, hetwelk die fondamenten zoo spoedig mogelijk zou doorboren en ondermijnen.

Onze scholen zijn in haar oorsprong, in haar aard en gehalte Christelijk in den algemeenen zin van het woord.

En wat de middelen aangaat, die hij ter verbetering van de staatsschool wil aanwenden, zoo zegt hij op blz. 12:

Wat plicht rust er dan nu op de inwoners van ieder schooldistrict?

Ten eerste. Om Christenmannen te verkiezen als schoolopzieners.

Ten tweede. Om te zorgen, dat deze opzieners Christelijke onderwijzers en onderwijzeressen in de scholen plaatsen.

Ten derde. Om te zorgen, dat de boeken, die er door de leerlingen gebruikt worden, niet alleen vol zijn van goede kennis en goede zeden, maar tevens ook van een algemeenen Christelijken aard zijn.

Hiermede zal de Godloochenaar en ongeloovige, die in zulk een district woont, niet tevreden zijn. Dan laat hem vertrekken of laat hem voor bijzonder onderwijs voor zijn kinderen zorgen.

Zoomin als men tot Anarchie mag overgaan, omdat sommigen van onze inwoners niet in eenige soort van regeering gelooven; zoomin als men het Christelijk karakter van ons Gouvernement en onze wetten omtrent vloeken, heiligschennis, Zondagvieren gaat veranderen, omdat sommigen onzer inwoners niet in God gelooven; zoomin ook zullen wij het Christelijk karakter van onze publieke scholen gaan veranderen, omdat sommigen er niet in gelooven.

Zoomin wij ter wille van den Godloochenaar de woorden »Op God vertrouwen wij", van onze munt zullen nemen, zoomin ook zullen wij ter wille van den ongeloovige onze publieke scholen van haar Christelijk karakter berooven.

Niets is te kostbaar voor onze kinderen; de helft van al onze belastingen betalen wij voor hunne opvoeding. Men werkt en slooft een leven lang voor hun onderhoud. Over de wieg, waarin de zieke lieveling ligt, waakt de zwakke moeder met bleek gelaat en angstig hart dag en nacht en geeft haar leven voor dat haars kinds.

Deze kleinen, waarin de toekomst voor Staat en Natie bestaat; deze kleinen, die zoo spoedig ons naar onze laatste rustplaatsen moeten dragen, en ons werk op hunne schouders moeten nemen; deze kleinen, deze lieve, lachende, openhartige kleinen, die Jezus op zijn armen nam en van wie Hij zeide: »derzulken is het koninkrijk der hemelen" — laat ons ze het beste onderwijs binnen ons bereik geven; laat ons onze krachten als Hollanders in dit goede land niet versplitteren; laat ons geen onbeduidend element worden. Onze publieke scholen kunnen ons daarvoor bewaren. Laat ons op ons vaandel schrijven: »Land, Staat, Stad en School voor God!" Dan zal dit vrije volksgouvernement blijven voortbestaan; dan zal de arme en onderdrukte van alle landen hier aanhoudend vrijheid, vrede, voorspoed en rust blijven zoeken. Dan zullen zijne kinderen, van hoe nederigen oorsprong ook, publieke leiders en hooge ambtenaren worden. Dan zal onze driekleurige vlag, zoo gelijk aan de vlag van onze voorvaderen, in de lucht blijven wapperen tot den dag, wanneer de Engel, staande met den eenen voet op het land en den anderen op de zee, de gouden bazuin zal vatten en den volkeren der wereld verkondigen, dat er geen tijd meer zijn zal.

Men merkt wel, hier is geen vriend der Moderne sekteschool aan het woord.

Neutraliteit tegenover den »man van Nazareth" is hem een gruwel.

En toch, het tegenpleidooi van Mr. Kniphuizen, minder welsprekend, maar veel zaakrijker en beter voet bij stuk houdend, weerspreekt zegevierend het door Mr. Diekema ingenomen standpunt.

Hoor slechts:

Voor mij ligt een brief van onzen tegenwoordigen Staatssuperintendent van Publieke Opvoeding, Mr. H. Pattengill, bevattende antwoord en raad aan een onderwijzer, die ZEd. omtrent een en ander, boven omschreven, gevraagd had.

ZEd. antwoordde o. a. dat.... »de onderwijzers zeer voorzichtig moeten zijn in het geven van onderwijs uit den Bijbel".... dat »zij zich moeten onthouden van eenige verklaring te geven, die een sectarisch karakter heeft."....

En eindelijk dat.... »het beter is om *'t Bijbellezen geheel van de school te verbannen* dan daardoor verschil te brengen in de verschillende gezindten der samenleving."....

Dit zegt wel veel, maar bewijst nog niet alles, zegt men wellicht. Immers de geachte schrijver laat zich niet verder uit over die verschillende gezindten. Hij zegt niet welke hij bedoelt.

Hij bedoelt ze alle, lezer, de Moderne incluis. Dit laatste is bewezen door een dergelijken brief van denzelfden schrijver, ons op verzoek van Rev. Van Goor door Hon. Diekema zelven voorgelezen, staande de Vergadering aan dienzelfden avond van den 31en Oct. j. l.

Die brief luidde ongeveer gelijk als de pasgenoemde, met deze nadere verklaring: »Neem zulke lessen uit den Bijbel, die Roomschen en *Modernen geen aanstoot geven.*"

Dus, ook den Moderne geen aanstoot geven. Zwijgen derhalve van bijna alles wat de *Algemeene* Christelijke Kerk belijdt in de 12 artikelen Zwijgen van de Schepping; zwijgen van God, zooals Hij zich in zijn Woord geopenbaard heeft; zwijgen van den Christus als den Zoon des levenden Gods; zwijgen natuurlijk ook van zijn zoendood, van zijn opstanding en hemelvaart, want immers *dat zijn de cardinale punten, waaraan de Moderne zich stoot.* Zorgvuldig zwijgen ook vooral van den Bijbel. Nooit zeggen, dat die Bijbel het Woord van God is. Immers, dat is niet zoo, zegt de Moderne; Gods Woord mag *in* den Bijbel zijn, maar die Bijbel zelf Gods Woord, wel neen!

Lezer, wat blijft ons nu over?

Een gesloten Bijbel met den rug naar voren en de 12 artikelen — schoon voor het meerendeel geschrapt — hangende aan den schoolwand, als zwijgende getuigen.

Ofschoon het uit een en ander duidelijk genoeg is, dat wij de Publieke School volgens verklaring van onzen tegenwoordigen Staatssuperintendent, Mr. Pattengill, niet Christelijk mogen maken in den waren zin des woords, besloot ik toch, om ten overvloede een nog nader onderzoek in te stellen, door mij persoonlijk per brief tot ZEd. te wenden. Ik deed dit als volgt:

WELEDELE HEER! Ondergeteekende verzoekt vriendelijk van u antwoord op de volgende vraag: Hoe moet dat gedeelte uit de Schoolwet van Michigan verstaan worden, dat onder Hoofdstuk 3, Sectie 11, laatste alinea, aldus luidt:

»*Een schooldistrict mag van de ontvangen gelden uit de »primary school interest fund" of uit eenige andere kas niet besteden tot het onderhoud en de instandhouding van scholen met een sectarisch karakter, hetzij de scholen zijn onder het beheer van eene godsdienstige vereeniging of ook door eene schoolboard zoo zijn gemaakt.*"

Mag het onderwijs op onze Publieke Scholen naar *bovenstaande wetbepaling* gegeven worden op de basis der zoogenaamde Apostolische geloofsbelijdenis, vervat in de 12 artikelen, m. a. w. mag in dat onderwijs uitkomen o. a. de Drieëenheid van het Goddelijk Wezen; de Schepping uit niets in 6 dagen; de Godheid van Christus; zijn Opstanding; Hemelvaart, Wederkomst ten oordeel, enz. — of zijn dat dogma's die gerekend worden een zoodanig »sectarisch karakter" te hebben, dat zij *niet gebruikt mogen worden?*

Duidelijk antwoord hierop verzoekt vriendelijk en hoogachtend,

(was get.) UEd. Dienaar,
F. KNIPHUIZEN.

Na twee dagen ontving ik het volgende antwoord, dat, vertaald aldus, luidt:

Lansing, 4 Dec. '95.

WAARDE HEER! Niet zonder weerzin geef ik een zeer bepaald antwoord op brieven, als welke ik van u ontving onder dagteekening van Dec. 2. Vragen, waaromtrent zeer velen onzer eerste mannen niet eenstemmig zijn, kunnen ook moeilijk beslist worden door één man. Zeker heb ik mijne opvattingen in betrekking tot het godsdienstig onderwijs, dat moet of *niet* moet gegeven worden in onze Publieke Scholen.

Onderwijs, waardoor de leerlingen direct of indirect een denkbeeld vormen omtrent de Schepping in 6 dagen; de Drieëenheid; de Godheid van Christus; Opstanding; Hemelvaart enz. brengt toch altijd eene ingeving met een *leerstellig karakter.*

Daarom moeten Schoolcommissies en onderwijzers zeer voorzichtig *zulke onderwerpen* van Leerplan en Rooster van werkzaamheden der Publieke School *verwijderen* (eliminated). Er zijn vele wegen, waarop goed, rechtzinnig godsdienstig onderwijs gegeven kan worden, en, dit doende, zal men punten, *als bovengenoemd, zorgvuldig vermijden;* niet alsof ze door de kinderen van onzen Staat niet te eeniger tijd overwogen mogen worden, *maar omdat de Publieke School niet de plaats is* van zulke uitpluizingen (discussions).

Nu weet ik, dat dit niet rechtstreeks uwe vraag beantwoordt, maar ik verkies niet de grens te stellen waar zuiver godsdienstig onderwijs eindigt en 't leerstellig begint. De Uwe,

(was get.) HENRY R. PATTENGILL.

(De onderstreeping is van mij, om daardoor de aandacht te vestigen op datgene waarover het gaat.)

Wij weten nu uit goede bron den waren stand van zaken. Van bevoegde zijde kan nu geoordeeld worden over het min of meer »Christelijk karakter van ons Publiek Schoolstelsel."

De hoogste autoriteit op dit gebied zegt ons hoe, naar zijn oordeel, de wet moet worden uitgelegd en uitgevoerd, en, let wel! hij is zelf de man, die de wet *moet* uitvoeren. Hij zegt ons, dat de hoofdinhoud van de 12 artikelen leerstellig is; dat die leerstellige onderwerpen van het Program der P. S. *verwijderd moeten worden*, en dat die punten *daarom* zorgvuldig vermeden moeten worden, *omdat de P. S. daarvoor niet de plaats is.*

Wij zeggen Mr. Pattengill dank, dat hij ons, hoewel met tegenzin, toch bereidvaardig met deze *afdoende toelichting* diende.

Ik zeg *afdoende* toelichting. Immers het feit is hiermeê geconstateerd, zoover dat zonder eene rechterlijke uitspraak mogelijk is, dat de wetgever ons de P. S. aanbiedt, met verbod om die Christelijk te maken.

Wij hebben dan nu de wet zelve gehoord en zijne uitlegging vernomen, niet van dezen of genen, maar van den *uitlegger zelven.*

Van den officieelen man, die van Staatswege over al onze Scholen staat en aan wien elk schooldistrict verslag moet geven.

Verkeerd zou het natuurlijk zijn, indien men onzen schoolstrijd tegen »de Moderne sekteschool" hier te lande, zonder meer op de Amerikaansche staatschool overbracht.

Dank zij zijn Calvinistischen oorsprong is het regeeringssystema in Amerika niet als het onze, het stelsel van een »staat zonder God."

De Amerikaansche staatsschool is goed bedoeld, bedoeld als positief Christelijk en anti-Roomsch: en het was dan ook zeer goed te verstaan, dat Amerika er prijs op heeft gesteld, om zoo lang mogelijk deze »gedoopte staatsschool", als we ons zoo mogen uitdrukken in stand te houden.

Begrijpelijk vooral, dat Amerika drang heeft gevoeld, om de vreemde elementen van allerlei nationaliteit juist door zijn staatsschool in de ééne Amerikaansche nationaliteit te versmelten.

Het gevaar lag toch voor de hand, dat in Amerika door de vrije school allerlei Duitsche, Iersche, Noorweegsche en Hollandsche elementen, als een soort eigen nationaliteit zouden bestendigd worden; iets wat de kracht der natie moest breken.

Onbillijk en onrechtvaardig zou het daarom zijn, om dit niet in het oog te houden, en de Amerikaansche staatsschool met de onze op één lijn te stellen.

Maar hoezeer we dit ook waardeeren, toch is het voor ons geen oogenblik twijfelachtig, dat ook in Amerika de staatsschool steeds minder bruikbaar wordt voor de kinderen des Doops.

Vier elementen staan ook in Amerika, steeds scherper onderscheiden, tegen elkaar over: 1°. het Calvinistische, 2°. het Ethische, 3°. het Roomsche, en 4°. het ongeloovige element.

Handhaaft men nu het stelsel van een school, die voor allen bruikbaar zal zijn, dan *moet* dit uitloopen op een school, waar niet het Calvinistische, niet het Ethische, en niet het Roomsche, maar het Moderne element de grens bepaalt, van wat toegelaten of buitengesloten moet worden.

Mr. Diekema's systeem strijdt dan ook tegen den eisch der vrijheid, die vooral in Amerika gelden moet.

Gesteld toch al, dat men in Amerika er in slaagde, om naar zijn denkbeeld, het algemeen Protestantsche element door de volkskeuze ook op de school tot heerschappij te brengen, dan zou dit noodzakelijkerwijze gepaard moeten gaan met onderdrukking van de Roomschen en Modernen.

Hun zou men met staatsmacht een hun ongevallige school door dwang opleggen.

Iets wat met de vrijheid van conscientie in strijd is.

Zeker, Amerika had zich nog een tijdlang kunnen redden, door de staatsschool »algemeen Protestantsch" te houden, en subsidie te geven aan de Roomschen, Anglicanen en Modernen.

Maar ook dit zou niet gebaat hebben, doordien juist de geloovige Protestanten dan alras ervaren zouden hebben, hoe juist *hun* school de *minst* profijtelijke was voor de voortplanting van *hun* beginselen.

In het algemeen scharen we ons daarom aan de zijde van hen, die het steeds meer plicht voor de Christenen in Amerika achten, om scholen, naar den eisch van hun belijdenis, voor hun kinderen te ontsluiten.

Edoch met tweeërlei waarschuwing.

De eerste is, dat men de staatsschool, als achtbaar historisch instituut, niet brandmerke, als stond ze met onze staatsschool gelijk.

En de andere is, dat men onder de Nederlandsche kolonisten geen imitatie van onze Nederlandsche scholen oprichte, maar in vrije, *goed Amerikaansche* scholen heil zoeke.

Zal het Nederlandsch element zegenend op Amerika's volksstaat inwerken, dan moet eens voorgoed afgezien van elke poging, om er in aparten kring als *Nederlanders* te blijven leven.

Wie dat poogt, isoleert zichzelf en snijdt zijn invloed af.

Ook de Nederlandsche kolonist moet Amerikaan worden, Amerika als zijn vaderland, en als het vaderland voor zijn kinderen annemen, en daarom zulke vrije scholen stichten en zoeken, waar zijn kind gevormd kan worden tot een degelijk *echt Amerikaansch Calvinist.*

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij DD. HOUTZAGERS: Van N. N. te Nieuwveen *f* 1.50; door den heer Rollman te Bodegraven, van N. N. *f* 5 en N. N. *f* 10; van den heer J. A. Grootveld, diaken te Rotterdam, gevonden in de collecte *f* 11.

Uit de Pers.

De »vriend te Jeruzalem", die ook daarin Calvinist blijkt te zijn, dat »de zaken van Kerk *en Staat*" hem belang inboezemen, kreeg van Ds. G. Spen de vorige week deze politieke overdenking onder de oogen.

De Minister van Binnenlandsche Zaken heeft, in de Eerste Kamer, zooals men het noemt »verzamelen" geblazen, en de liberalen opgeroepen om één en onverdeeld aan de komende stembus te staan, ter bestrijding van het clericalisme en protectionisme. Of aan die oproeping gehoor zal worden gegeven, moet de tijd leeren. Er zijn reeds verschijnselen, die aan het tegendeel doen denken. Want ook onder de liberalen is het aantal ongehoorzamen en ongedisciplineerden sedert lang groot. Ook zij worden langzamerhand te politiek ontwikkeld, om